

אבות תקנום

תמצית סוגיות ה"דף היומי"

מתוך "דרך ישרה" מסכת סנהדרין

דפים ב - ז, פרשת מטות מסעי תשע"ז

דרך ישרה תמצית הדף

מסכת סנהדרין - פרק ראשון - דיני ממונות בשלשה

דף ב

היכן בעינין שלשה דיינים 1. בדיני ממונות, ולמסקנא הכוונה להודאות והלואות, ובהו סגי דיינים הדיוטות. 2. גזילות. 3. חבלות. 4. נזק שלם של שור המועד. 5. חצי נזק של שור תם. 6. זימון לב"ד, בדף ח'. 7. תשלומי כפל. 8. תשלומי ארבעה וחמשה. 9. האונס. 10. המפתה. 11. מוציא שם רע לר"מ, ולחכמים בכ"ג. 12. מלקות, ולר"ש בכ"ג. 13. עיבור החודש. 14. עיבור השנה לר"מ, ולרשב"ג מתחילים בשלשה נושאים ונותנים בחמשה וגומרין בשבעה. 15. סמיכה על פר העלם דבר של צבור, לר"ש בשלשה ולר"י בחמשה. 16. סמיכת זקנים לקרות להם רבי, בדף י"ג. 17. עריפת עגלה לר"ש ולר"י בחמשה. 18. חליצה. 19. מיאונין. 20. חילול נטע רבעי שאין דמיו ידועין. 21. חילול מעשר שני שאין דמיו ידועין. 22. פדיון הקדשות. 23. הערכין המטלטלין בשלשה, ולר"י אחד מהם כהן. ובפדיית קרקעות או אדם, בעינין ט' וכהן.

היכן בעינין כ"ג דיינים 1. דיני נפשות. 2. שור הרובע אשה. 3. בהמה שנרבעה לאיש. 4. בע"ח שהרג אדם שהוא בסקילה. 5. הריגת חיות רעות, ולר"א בכולן כל הקודם להרגן זכה, ולר"ע זה רק בנחש. סנהדרין גדולה לרבנן היא של שבעים ואחד דיינים ולר"י שבעים, ונצרכת 1. לדון שבט. 2. נביא שקר. 3. לענוש כה"ג במיתה. 4. להוציא למלחמת הרשות. 5. להוסיף על ירושלים. 6. להוסיף על העזרות בבית המקדש. 7. לעשיית סנהדראות לשבטים. 8. עשיית עיר הנדחת.

דיני סנהדרין קטנה 1. ושפטו העדה והצילו העדה, הו עשרים. 2. בעינין עוד שנים, עבור הטיה לרעה. 3. עוד אחד שאין ב"ד שקול. 4. עיר ראויה לסנהדרין כשיש בה מאה ועשרים איש, ולרבי נחמיה מאתים ושלושים.

דיני ממונות בשלשה היינו הודאות והלואות, ומה שנכתב בנפרד מגזילות וחבלות 1. לר' אבהו המשנה איירי רק במומחין, וקאמר דדיני ממונות הם גזילות וחבלות אבל הודאות והלואות בדיינים הדיוטות כדי שלא תנעל דלת בפני לוויין, וקשיא אמאי איצטריך לכתוב שלשה שלשה תרי זימני. 2. לרבא אמרין דיני ממונות בשלשה הדיוטות וגזילות וחבלות בשלשה מומחין. 3. לר' אחא דיני ממונות כשרים אפילו באחד, ובעינין תלתא משום גזירת יושבי קרנות, וס"ל כשמואל דשנים שדנו דיניהם דין.

קשיא דנזק היינו חבלות, ומתרצינן 1. אגב חצי נזק, ותני ממונא ותני קנסא, וקשיא למ"ד פלגא נזקא ממונא. 2. חצי נזק נכתב אגב תשלומי כפל וד' וה' שמשלם אחרת מהקרן. המקור דבעינן שלשה דיינים, לר' יאשיה שנאמר אלקים ג' פעמים, ולר' יונתן חד אלקים לגופיה ודיין נוסף אתי כדי שלא יהיה ב"ד שקול. והשמועות לר' יאשיה 1. יכול לסבור דאין דורשין תחילות, ויליף מדנקט ונקרב אל האלקים ולא אל השופט. 2. סובר כר"י דסנהדרין היתה שבעים, ומוסיף על ר"י בכך שסובר דבכל ב"ד א"צ שיהא נוטה. 3. את הפסוק לנטות מוקים בדיני נפשות ולא בממונות. 4. אף הוא סובר דפוסקים את הדין על פי הרוב, דיליף לה בק"ז מדיני נפשות. דיני ממונות לרבי בחמשה ולרבנן בשלשה, ומחלוקתם 1. לרבי בעינן גמר דין בשלשה, ודחי א"כ יצטרכו בסנהדרין גדולה קמ"א דיינים. 2. קרא ירשיעון, לרבי יש אם למקרא והוי תרי ונאמר פעמים אלקים הוו ארבעה, ולרבנן יש אם למסורת שנאמר ירשיעון והוו תרי. ולכו"ע מוסיפים עוד אחד בכדי שיהא נוטה, וכן נשאר למסקנא. 3. בעינן למימר דלכו"ע יש אם למקרא, ומחלוקתם האם ירשיעון קאי על אלקים קמא, או דאתי בפ"ע ומוסיף עוד שני דיינים, ונדחה כדלקמן.

התנאים שנחלקו האם יש אם למקרא, וכיצד בעינן למדחי דלכו"ע יש אם למקרא 1. רבי דבעי חמשה דיינים לדיני ממונות שנאמר ירשיעון, ודחי דפליגי אהיכא קאי הפסוק ירשיעון אלקים. 2. ר"י בן רועץ לגבי ימי טומאה של יולדת נקיבה דאינס שבעים, להו"א מזב שנקיבה כפלים מזכר, ולמסקנא דיש אם למקרא, ודחי דרבנן לא פליגי עליה. 3. ב"ש קאמרי דבחטאת שתי מתנות לעיכובא דקרינן קרנות ג' פעמים, ולב"ה רק מתנה אחת לעיכובא דקרינן קרנת, ודחי דב"ה ממעטי ג' מתנות שאינם לעיכובא מזה שנאמר ג' פעמים וכפר. 4. ר"ש דקאמר דפנות סוכה שלש כהלכתן ורביעית טפח דקרינן בסוכות ורבנן סברי שנים כהלכתן דכתיב בסכת, ודחי דפליגי האם סככה בעיא קרא. 5. ר"ע מטמא רביעית דם הבאה משני מתים שנאמר נפשות מת ולרבנן כתיב נפשת, ודחי דפליגי האם נפשות היינו תרתי או נפשות דעלמא.

השמועות האם לכו"ע יש אם למקרא או דדבר זה שנוי במחלוקת, ומהלך הסוגיא 1. לר' יוחנן הוי מחלוקת, דמייתי חמשה תנאים הסוברים דיש אם למקרא. 2. מקשינן דע"כ לכו"ע יש אם למקרא, דהכי ידעינן שהכוונה בחלב אמו ולא בחלב, ומיישבינן את כל חמשת התנאים דאף לחולקים עליהם יש אם למקרא. 3. קשיא דנחלקו מהיכן ילפינן דיש בתפילין ארבעה בתים, דלפי ר"ש יש אם למסורת שנאמר לטטפת ולר"ע ממשמעותא. אלא המחלוקת אי יש אם למקרא היא רק היכא שהמקרא שונה מהמסורת באותיות יתירות, משא"כ קרא דחלב שתלוי רק בניקוד בהא ליכא פלוגתא. 4. מקשינן דנחלקו בחיוב ראייה בסומא מאחת מעיניו בדרשת קרא יראה יראה אף שהאותיות שוות, אלא למסקנא בכל גווני שייכא פלוגתא האם יש אם למקרא, וידעינן לבשר בחלב ולא בחלב מדנקט קרא לשון בישול.

קבלת רשות לדון 1. מי שקיבל רשות מריש גלותא לדון, דן יחידי ופטור אף אם טעה. ואם לא קיבל רשות חייב לשלם, אא"כ קיבלוהו עליהם לגמרי. 2. סמיכת הריש גלותא דבבל מהניא לא"י, דבבבל נקרא שבט ובא"י מחוקק, אבל סמיכת א"י מהני רק עד לעיירות שבגבול בבל. 3. צריך לקבל מרבו

רשות יורה יורה, משום המעשה בתלמיד שהורה על מי ביצים שאינם מכשירין לקבלת טומאה והבינו בטעות שכוונתו על מי בצעים. 4. אסור לתלמיד להורות במקום רבו עד ג' פרסאות, ובמקום אפרושי מאיסורא שרי. 5. מהני סמיכה לפלגא, מהא דרבי סמך את רב יורה וידין ואל יתיר בכורות. 6. מהני סמיכה לזמן, מדר' יוחנן ור' שמן.

מדוע רבי לא סמך את רב להתיר בכורות 1. א"א לומר דלא חכים, שהרי קרא לו בן אחותי ע"ש חכמתו. 2. א"א לומר דלא בקי במומין, שהרי למד זאת י"ח חדש. 3. לחלוק כבוד לרבה בר חנה שירד לבבל לפניו. 4. כיון שהיה בקי טובא, חייש שאחרים יטעו לדמות ממנו מלתא למלתא ויתירו מוס עובר.

מספר הדיינים בדיני ממונות, סיכום 1. בהודאות והלואות: לרב אחא אחד כשר מדאורייתא, ופסול משום גזירת יושבי קרנות. 2. מי שקיבל רשות מריש גלותא, יכול לדון ביחיד. 3. אם בעלי הדינים קבלו את הדיין עליהם יכול לדון, וחוזר רק אם טעה בשיקול הדעת. 4. לשמואל, שנים כשרים ונקראים ב"ד חצוף. 5. שלשה הדיוטות כשרים אף למ"ד דנאמר עירוב פרשיות, כדי שלא תנעל דלת בפני לוויין. 6. גזילות וחבלות בשלשה ובעינן דווקא מומחין, ולרבי חמשה.

גדף ו

שנים שדנו, לשמואל הוי דין ונקראים ב"ד חצוף, ולר' אבהו אינו דין. והשמועות 1. שנים מזכין או מחייבים ואחד אינו יודע מוסיפים דיינים, ודחי דהתם מעיקרא ישבו על דעת להיות שלשה. 2. לרשב"ג הדין בשלשה ופשרה בשנים, ודחי דרבנן פליגי. 3. דיין שזיכה את החייב הדין חל וישלם הדיין מביתו, ודחי שקבלוהו עליהם שידונם בדין תורה, והוא טעה בשיקול הדעת. 4. לימא כתנאי, פשרה לר"מ בשלשה ולרבנן באחד ומשמע דדין בשנים. ודחי דדין בשלשה ופליגי אי מקישים פשרה לדין, ורשב"ג מצריך שנים כדי שיהיו עדים, ולהלכה פשרה צריכה קנין בכל גווני.

השיטות בביצוע, וזו פשרה 1. לת"ק פשרה רשות, ואם נגמר הדין אסור לבצוע. 2. לר"א בריה"ג כבר משבאו לדין אסור לבצוע. 3. לריב"ק מצוה לבצוע, והיינו לפתוח בפשרה. 4. לרשב"ג אסור לבצוע ממתני שרואה להיכן הדין נוטה, אף טרם שנגמר הדין.

ביאורי הפסוק ובוצע ברך נאץ ה' 1. לר"א בריה"ג לומר שאסור לעשות פשרה אלא יקוב הדין את ההר. 2. גזול חטים והפריש מהם חלה ומברך, הינו מנאץ. 3. קאי על המברך את יהודה שאמר מה בצע כי נהרוג את אחינו. 4. קאי על המברך את אהרן שעשה פשרה בעשיית העגל כדי שלא יהרגו כהן ונביא ביום אחד.

כיצד דוד עשה בבת אחת משפט וצדקה 1. ע"י פשרה. 2. ששילם עבור העני כשנתחייב בדין. 3. אף כשחייב את העני, עשה עמו צדקה בכך שהוציא את הגזילה מידו.

דרשות קרא לא תגורו מפני איש 1. שאסור לדיין להמנע מלדון לאחר ששמע את הנדון בגלל שפוחד מהחזק שירדפו. 2. תלמיד רבו שראה זכות לעני וחובה לעשיר, אסור לשתוק. 3. לא תכניס דבריך מפני איש.

גדף ז

דרשות קרא פוטר מים ראשית מדון 1. לרשב"מ דמותר לעשות פשרה רק לפני שיודע להיכן הדין נוטה. 2. תחילת דינו של אדם על ד"ת. 3. תיגרה דומה לצינור שאחרי שהתרחב שוב אינו נסתם, או לדפי גשר שבתחילה מתנענעים ולבסוף נקבעים. 4. מי ששומע את חרפתו ושותק, ניצל ממאה רעות.

המקורות מהפסוקים לדבריו של ההוא דקאמר ואזיל 1. השומע חרפתו ושותק ניצל ממאה רעות, שנאמר פוטר מים ראשית מדון, מאה דיני. 2. גנב אף שבתחילה ניצל סופו להתפס, ועל ארבעה לא אשיבנו. 3. איש שלום ניצל משבע בורות, שבע יפול צדיק וקם ורשע באחת יפול. 4. היוצא מב"ד אף שלקחו את גלימתו יזמר, על מקומו יבא בשלום. 5. אשה עצילה המלאכה שעשתה נפסדת, בעצלתים ימך המקרה. 6. מי שסמכתי עליו קם ועמד לנגדי, גם איש שלומי וכו'. 7. כשאהבתנו היתה עזה היה לנו מקום על רוחב הסייף, מהארון והכפורת שהיו עשרה טפחים, ולבסוף נאמר אי זה בית אשר תבנו לי. השמועות בדיינים 1. דין שדן דין אמת משרה שכינה בישראל, ואם לאו מסלק את השכינה. 2. דין שנוטל ממון שלא כדין, ה' נוטל ממנו את נפשו. 3. על הדיין לראות כאילו חרב בין ירכותיו וגהנום פתוחה מתחתיו. 4. צריך שיהא הדבר ברור לדיין כמו בוקר, או כאחותו שאסורה עליו. 5. עשרה היושבים בדין קולר תלוי בצואר כולם, ואפילו על התלמידים. 6. על הדיין להיות דומה למלך שלא צריך כלום, ולא לכהן המחזר בבית הגרנות. 7. המעמיד דין שאינו הגון ליד ת"ח, כאילו נוטע אשירה אצל המזבח. 8. ילפינן מסמיכות לא תעלה במעלות עם ואלה המשפטים, שצריך להיות מתונים בדין. 9. וכן ילפינן מהא שלא יפסע הדיין על ראשי עם קודש. 10. אשר תשים, אלו כלי הדיינים: מקל רצועה שופר וסנדל.

שאלות לחזרה ושינון

דף 2

מתני'

- א. ישנם שלשה סוגי ב"ד: שלשה, כ"ג וע"א. היכן צריכים שלשה דיינים (23)
 ב. היכן צריכים עשרים ושלשה דיינים (5)
 ג. היכן צריכים סנהדרי גדולה (8) והמחלוקת כמה דיינים היו בה.
 ד. דיני סנהדרין קטנה (4)

גמרא דיני ממונות בשלשה.

- ה. לכאורה זוהי כפילות עם גזילות וחבלות בשלשה, ומתצנין האם זו בבא בפני עצמה, ומה הרבותא בשלשה (3)

דף 3

גזילות וחבלות

- א. אמאי איצטריך לכתוב גם חבלות וגם נזק (2)

דיני ממונות בשלשה

- ב. מחלוקת ר' יאשיה ור' יונתן מהיכא ידעינן שצריך שלשה דיינים, והשמועות לר' יאשיה דיליף מזה שנאמר שלשה פעמים אלקים (4).

- ג. מחלוקת רבי ורבנן בכמה דנים דיני ממונות, ובמאי פליגי (3)

דף 4

דיני ממונות בשלשה ~ לרבי בחמשה ~ יש אם למקרא

- א. מחלוקת התנאים התלויות בכך האם יש אם למקרא, וכיצד בעינן למידחי דלכו"ע יש אם למקרא (5)

- ב. מהלך הסוגיא האם יש אם למקרא אתי ככו"ע או שנתון במחלוקת, וכיצד ידעינן דבשר בהלב ולא בהלב (4)

דף 5

דיני ממונות בשלשה

- א. דין יחיד מומחה, והלכות קבלת רשות לדון (6)

דיני ממונות בשלשה ~ יחיד מומחה

- ב. מדוע רבי לא סמך את רב גם להתיר בכורות (4)

דיני ממונות בשלשה

- ג. סיכום מספר וסוג הדיינים בדיני ממונות (6)

דף 6

דיני ממונות בשלשה

- א. שנים שעשו דין, השיטות בכשרותם והשמועות (4)

דיני ממונות בשלשה ~ שנים שדנו ~ פשרה

- ב. השיטות בעשיית פשרה, בדרגת החיוב ומתי זמנה (4)

פשרה ~ דרשות הפסוקים

- ג. בוצע ברך נאץ ה' (4)

- ד. ויהי דוד עושה משפט וצדקה, כיצד שייך משפט וצדקה בו זמנית (3)

פשרה ~ לאחר ששמע

- ה. דרשות לא תגורו מפני איש (3)

דף 7

דיני ממונות בשלשה ~ שנים שדנו ~ פשרה ~ דרשות הפסוקים

- א. פוטר מים ראשית מדון (4)

פשרה ~ דרשות הפסוקים ~ פוטר מים

- ב. המקורות מהפסוקים לדברי ההוא דהוה קאמר ואזיל (7)

דיני ממונות בשלשה

- ג. השמועות במעלות וחובות הדיינים (10).

הושלמה סדרת "דרך ישרה" על כל הש"ס! יצאו לאור בס"ד מסכתות:

ברכות עם מחודדין בפיך.

שבת מהדורה חדשה.

עירובין

פסחים

שקלים ר"ה

יומא

סוכה

ביצה תענית

מגילה-פורים עם מדרש,

תוספתא, ותמצית מחיר יין לרמ"א

מו"ק חגיגה

יבמות

כתובות

נדרים

נזיר סוטה

גיטין

קידושין - עם תורתך שעשועי,

סימני הדף, ותוספתא

בבא קמא

בבא מציעא

בבא בתרא א-ב

סנהדרין א-ב עם "יש סדר

לגמרא" ותמצית כל המסכתא.

מכות שבועות

עבודה זרה הוריות

מחודדין בפיך

זבחים

מנחות

חולין

בכורות עם הקדמות ומושגים

ערכין-תמורה

כריתות-מעילה

נדה

ניתן להשיג: בטל' 054-8479220, ת.ד. 5053 בני ברק, yesodot100@gmail.com מחיר: 5 ₪.

חיבורים נוספים מבית "דרך ישרה":

נשיח בחוקין 1270 מצוות לפי כל

השיטות של מוני תרי"ג המצוות.

בחקותין אשתעשע - על תרי"ג מצוות,

לשיטת בה"ג ואזהרות ר"ש אבן גבירול.

עתים לתורה - לוחות ללימוד יומי לכל

יהודי, עם הרב מרדכי גנוט שליט"א.

שירת ישראל - סוגיות מסכת ב"ק.

קיצור חרדים מנוקד ומסודר.

קיצור אלשין רות

קיצור אלשין אסתר

קיצור אלשין איכה

בקרום בס"ד על שה"ש וקהלת.

באהבת תשגה תמיד - שיחות

באהבת תורה ודרכי זכירתה מהגאון

רבי בונים שרייבר שליט"א.

איזוהי דרך ישרה - כיצד ללמוד

לשנן ולזכור, עם הכנה למסכת מכות.

הקדמות ומושגים - סדר קדשים,

ובקרום בס"ד על סדרי זרעים וטהרות.

ניתן להצטרף לקהל הקוראים,

ולקבל את העלון במייל

לפרטים תגובות והערות:

yesodot100@gmail.com

~250~

המערכת